

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ШКОЛСКИ ГЛАСНИК

ЛИСТ ЗА ШКОЛУ И УЧИТЕЉЕ

Бр. 8.

У Новом Саду, 30. априла 1910.

Год. III.

САДРЖАЈ: Петогодишњи доплатци привремених учитеља, од Л. К. — Закон акцелерације и појачавање сензоричког надражења, од др. П. Радосављевића — Образовање воље, од Ж. Благојевића — Школке штедионице, од Дим. Ј. Стојановића. — Мишљење новосадеког ереског учит. збора о новој наставној основи. — Педагошки преглед: Просветни Савет у Србији. — Школа и настав: Нов начин попуњавања места на државним школама. — О скамији. — Учитељство: Изабранство код министра просвете. — Састанак ереских вероисповедних забавиља. — Босанско херцеговачки сабор и учитељство. — Народно одликовање учитеља у Србији. — Учитељски зборови: Седница новосадеког ереског учит. збора. — Преглед књига: — Педагогика проф. Oskara Messnera. — Das internationale Unterrichtswesen, von M. Ueberschaer. — Нов интернационални педагошки часопис. — Белешке.

Петогодишњи доплатци привремених учитеља.

Наше власти и општине при додељивању петогодишњих доплатака, не узимају у обзир привремено непрекидно проведено службовање оспособљених учитеља, позивајући се на решење Шк. Савета од 2. (15.) маја 1905. год., бр. 266/201. по коме се при досуђивању доплатака срп. нар. учитељима и учитељицама, само онда службовање узима обзир, ако је дотични учитељ или учитељица по 68. §. Школске Уредбе стално намештен, и ако му је на основу таког намештања, по тачци б. 142. §. Школске Уредбе од 1872. декрет сталности издат и по пропису уручен, а да се изржавалац школе не може присилити на урачунавање ни оног проведеног службовања у својству привременог заменика, које је на истој тој школи до дана избора управо и непрекидно трајало.

Према овде наведеном решењу дакле, не може ни један српски учитељ нити учитељица, која је на пример 10—15. год. у Барањи привремено, али непрекидно учитељску дужност вршила, рачунати, да ће јој се приликом додељивања доплатака исто службовање у обзир узети, оно се мора предати забораву.

Али сад долази највиши форум државне власти са својом пресудом у истом питању; наиме: кр. угарски управни суд (m. kir. közigazgatási bíróság) приликом једног конкретног случаја код једног католичког учи-

теља, донео је коначну одлуку у погледу привременог службовања и права на доплатак под 372. бр., ex 1908., којом је изрекао, да се учитељу приликом додељивања петогодишњих доплатака, имају урачунати све оне године службовања, које је као оспособљен учитељ непрекидно провео на учитељском пољу. необзирући се, у каквом је својству био намештен. Према томе преднаведена одлука Школског Савета губи своју важност и учитељу односно учитељици се имају урачунати и привремено проведене године службовања, само ако је службовање непрекидно било.

Сад настаје питање, да ли решење има повратне снаге, или важи само од онога дана, кад је донешено? Моје је скромно мишљење, да исто решење мора имати повратне снаге и то од 1893. г. пошто су од те године ступили у живот петогодишњи доплатци; јер да је случајно ово питање пре 10 година дошло до највишег форума, претпоставити се мора, да би највиши форум и онда таку исту одлуку донео, дакле нема разлога да се исто решење не односи и на прошлост.

Да је решење највишег форума државног праведно, то се не може побити. Кад је учитељу законом загарантовано, да има права на петогодишњи доплатак, зашто наша највиша власт донаша решење, којим је до сад општина могла да изиграва свога

учитеља до миле воље пролонгирајући привременост у недоглед, као што је то до сад по Барањи чињено!

Зар је то човечно, као што се то код нас све до јуче практиковало, — нарочито у будимској епархији, — да су учитељице у вечитој привремености намештене биле, те као такве нити су имале права на петогодишње доплатке, нити су могле бити чланови пензионог државног фонда? Куд је то водило? Просјачком штапу. То је баш по оној народној: „Ради до мрака, па иди до врага“.

Оваки поступци наших власти убијају и последњи трунак одушевљења срп. учитељу!

Изнео сам ова решења, да се учитељи, којима би случајно непозната била а међутим потребна, — изволе истима послужити.

Ако ми становиште није погрешно, т. ј. ако преднаведено решење највишег државног суда има повратну снагу, многе учитељице у Барањи могу рачунати да ће им се привремене године службовања приликом додељивања петогодишњих доплата морати у обзир узети, разуме се ако буду потраживале.*

Л. Н.

ЗАКОН АКЦЕЛЕРАЦИЈЕ И ПОЈАЧАВАЊЕ СЕНЗОРИЧКОГ НАДРАЖЕЊА.

— Психолошко-педагошка штудијаца. —

Dr. phil. & paed. Паја Р. Радосављевић.

(Наставак.)

Моторички покрети могу појачати чулна поља. Као доказ за ово могли би цитирати све појаве храбрења и раскураживања.

Моторски покрети могу појачати друге моторичке покрете. Извесна занимања повлаче за собом живљу духовну акцију, а живља церебрална или духовна акција опет може изазвати брже телесне активности. Држање каквог објекта у руци неке помаже у мишљењу, другима то појачава

вештину у каквом продуцирању, трчању и т. д. (Наравно некоји феномени могу се протумачити у светлости аутоматизма, где се несносни покрети спречавају.) Немачка навика, коју сам често пута опажао, да се са кажиштростом глади нос по страни, и навика извијања главе за време решавања каквог замршеног проблема, надражује завршетке петог пара можданих живаца (*nervus trigeminus*), проузрокујући тиме већу детерминацију крви у мозгу и повећавајући духовну акцију (Сравни: Lauter Brunton, *Action of Medicines*, 1909. стр. 168. и даље.)

Повећано сензоричко надражење може помоћу асоцијације или сугестије изазвати друге моторичке покрете. Рецимо на прилику да комад меса обесим над псећом главом и да му кажем да скочи по њега! Његов први скок тек што није дочепао месо. Шаров опет скочи и још више се приближи месу. Зашто је он боље скочио по други пут? Не због тога што умује да је већи скок потребан да се дође до меса, већ ради тога, што је при првом скоку добио јачи надражај месног мириса, крви, боје и апетита. Претпоставимо сад да је место меса била обешена каква црвена крпа и да шарова прође воља да скочи по други пут. То није због тога што он закључује да ће му крпа нашкодити, већ он има неку врсту осета, који одузима оно, што је већ имало надражај апетита. Та је ствар — ствар сензацијоналне динамогеније или сугестије, и детиње стање духа све до конца његове друге године је мање или више исто тако.

У лудој навици учитељевој, слаба школска оцена често се пута приписује ђаку, место да је учитељ већу силу посветио предању надражаја и тим осигурао реакцију и самоизражавање од стране ђака.

Закон дифузије нервних струја баца још више светлости на ствар о којој је говор. Примера ради, јаки болови често пута за собом повлаче много веће поље него што је повређено поље. То може резултовати у грчевитим покретима васколиког тела. Музички тонови појачавају финије разликовање боја и вида. (Сравни Урбанчићев рад у: „*American Journal of*

* Држимо, да је најпростији пут да учитељице, које су још пре овога решења управног суда учитељевале, затраже своје квинквенале и евентуално изазову тумачење тог суда, да ли то судско решење има и повратну моћ?

Уред. „Школ. Гласника.“

Psychology“, св. I. стр. 530. и даље.) Тај закон дифузије се огледа и у асоцијацији идеја. Многобројни експерименти доказују, да надражење једног сензоричког поља у кортексу појачава активност суседних поља. У случају асоцијације идеја нервни систем, па ма то било што му драго, дифузира у различита поља, а особито у правцу једног партикуларног поља. изазивајући тиме једну асоцијативну идеју или покрет. Надражење првог сензоричког поља неопходно повлачи према горепостављеном закону надражење већег броја нервних ћелија у том пољу. С психичке стране опажање ће бити пуно појединости, с много живости и персистенције. Идеја, што је настала услед асоцијације, садржаваће мање детаља и може бити мање живахна и персистентна што долази по свој прилици од тога, да је мање нервних ћелија ангажовано и да је по среди мање нервне енергије. Због тога је перцепција, информација о директном сензоричком надражењу из прве руке, — компаративно говорећи — пуна, живахна, потпуна и трајна. Информација из друге руке, т. ј. знање о једном чулу изведеном помоћу асоцијације идеја из чулног поља првог надражења, јесте у другу руку мање потпуно, нејасније, тамно и мање перманентно.

Ванредни значај ове разлике између примарног сензоричког знања и информације из друге руке, тешко да се може много нагласити или сувише илустровати. То је тако пуно значења и црегнантно са конзеквенцијама и то не само у педагошким стварима, већ и у свим приликама живота. Илустрација из свакидањег живота, па ма како она била проста и очевидна, послужиће нам да разлика буде још јаснија. Рецимо н. пр. да је А био присутан при арестовању човека, који је ухваћен у вршењу криминалног дела. Благодаречи том процесу појачавајућег чулног надражења, А имађаше видна опажања с великом живошћу, појединости и персистенције; он види, као у каквој великој слици на платну, акције крматаната, лица околне гомиле, погнуто држање хаусеника, полицајску руку за окривљениковом јаким и пратњу овога у затвор. У А-овом опису афере једној другој особи, Б, која није била при

том чину, психички резултати што су изазвани у Б-овом духу посве су друкчије природе од оних што их је добила особа А, која је била присутна при самом чину. Б-ове аудитивне импресије (слушни утисци) при слушању описа могу се класификовати као информација из друге руке са свим карактеристикама такве информације; но било то непотпуно како му драго, оно даје прилике за још већу детерминацију или пометеност, јер услед дифузије нервних струја из аудитивног поља у различите делове нервних система, а нарочито у видно поље, само један део долази у видно поље и побуђује асоцијираних идеје, које само донекле одговарају перцентуалним видним презентацијама у случају особе А, која је била на лицу места. У Б-овој видној слици случаји појединости фале — све је тамно, перазговорно и нејасно. Можда он није у стању да види израза на лицу злочинчеву разнолика и променљива држања гомиле људи и т. д. Скоро у сваком случају фали му партикуларност. То беше неки полицај, неки злочин и нека нејасна гомила света. Са физијолошке стране можемо слободно рећи, да су у А-овим видним опажањима покренуте хиљаде нервних ћелија у окципиталној (потилној) кори великога мозга, док у случају видног слике са особе Б, само неколико видних нервних ћелија беху покренуте од стране слушног поља. Конзеквенција тога је: сиромаштво духовних слика, нетачност, несталност и нејасност.

(Свршиће се.)

Образовање воље.

Жарко Благојевић. — Сомбор.

(Наставак.)

А. Образовање воље непосредним начином.

2. Кажњавањем.

У старија времена су људи телесну казну како у школи тако и у друштвеном погледу друкчије појимали. То је била нека врста застрашивања, угрожавања од извесних дела. Од тога је доцније постала освета, враћање зајма (revanche, Vergeltung), као

што знамо то из времена св. Стевана (око за око итд.), но тога (нпр. крвне освете) има у народа на Балкану и по другим крајевима још и данас.

Кажњавање у данашње доба употребљава се ради одржања правног поретка, а циљ му је, да с једне стране заштићава друштво, а с друге да кривца поправља. Међутим проматрање казне с оваковог становишта је резултат већ више социјалног и естетског развића. — Школа, то мало друштво, не задовољава се ни с тим. Школско друштво тежи да код кажњавања створи и морално убеђење.

У погледу циља казне, слажу се сви педагози. Но тим су противнија мишљења што се односе на казне. Па како да се изврше казне?...

У примитивном, неорганизованом друштву не може бити ни говора о педагошком поступању па тако ни о кажњавању како га ми узимамо у данашњем смислу. Родитељ ту не васпитава, него мази. Тако је то још и код мање културних народа.

Код културних народа старог века налазимо већ једну врсту кажњавања: телесну казну. Код Грка видимо да је „перитриб“ насликан са корбачем, са прутом. И код Јевреја се сретамо са строгим телесним казнама. У старом завету у књизи сина Сирахова и данас читамо: Ко жали прут, мрзи на сина свога; а кога љуби, кара га за времена. Гл. XIII. — 24. Модрице од боја и ударци који продиру до срца — јесу лек зломе. Гл. XX. — 30 — Не украђуј кара детету; кад га бијеш прутом, неће умрети. Ти га биј прутом, и душу ћеш му избавити из пакла. — Гл. XXIII. 13.—14. — Прут и кар дају мудрост, а дете пусто срамоти матер своју. Гл. XXIX. — 15.

У средњем веку су богме у језуитским школама за време наставе у мачевању, у друштвеном опхођењу и предусретљивости такођер шибили децу, па још и не добри језуитски оци —, него — слуге! Наравно да је морална вредност казне тиме падала и узимала обележје осрамоћења. — Говорећи о телесној казни, спо-

менућемо, да се у новије време нашло таквих који мисле да се разуму у педагогији, те хоће телесну казну — у име хуманизма — да је сасвим збришу.

Несумњиво је, да авторитет педагогов и љубав децја према васпитачу, у велико излишном чине употребу телесне казне, пошто ће такав васпитач више постићи једним мигом, него ли други прутом и бојем. Но истина је и то, да има рђаво васпитане, бездушне — деце, за коју се не хвата већ више лепа реч, те се према таковој примена телесне казне не да избећи према оној народној: „Не боји се свака шуша бога, већ батина!“

Употребљавање мањих телесних казни држимо да је оправдано. Теже, брутално кажњавање међутим ствара јаз између пријатељског односа наставника и ученика. Њиме се у детету ствара јако душевно узбуђење, афекти, који прекидају добре везе — које треба да увек постоје — између васпитача и васпитаника. У узбуђењу пак казнити је скоро опасно. Незгодним ударом по лицу може дете лако да оглуви. Такав ударац може да буде узрок м нервних грчева и других опасности, но који осим тога у опасност доводи још и саму репутацију педагогову.

„Васпитач нека одржи своју душевну мирноћу у свима приликама.“ То педагошко начело толико је важно, да се у Немачкој и Француској води реч већ о томе, како би младиће који би се spremали за педагошку струку, пре него што би их у преперандије узели, подвргнули т. зв. „муштрању“. На тај би се начин само оне особе изображавале у педагошком духу за васпитаче, које су хуманих осећаја и које знају да владају својим темпераментом.

На сваки начин морамо одобрити поближе испитивање особа које хоће да се посвете педагошком раду, не само зато, што се на неким пољима то већ налази (нпр. војничком), него и зато, што знамо, колико много зависи успех васпитача од саме индивидуалности васпитачеве и од његове васпитачке умешности.

Казна је крајње средство дисциплиновања, а најинтензивнији начин, којим се исто

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

одржава и постизава јесте интересантна, жива и лепа настава.

Телесно кажњавање прекида везе праве љубави; авторитет и поштовање постају притворни, лабаве и нестаје их. Али немојмо заборавити: да се љубав и поштовање не могу измамити или силом задобити!... Само индивидуалне способности васпитачеве су кадре да их спонтано, својевољно изазову и створе. А знајмо и то, да се дете врло лако навикне на телесно кажњавање. Само испочетка ће осећати (можда и сувише!) осећаје стида и бола. Да је то тако сведочи и Вебер Фехнеров психофизички закон, по коме сразмера између надражаја и осећаја не стоји у правом одношају. Ако је нпр. од два удара са пругом (надражаја) резултат осећај X јачине, то 2×2 ударима не одговара осећај од 2 х интензивности, него од тога већ за нешто мање.

— Има много деце, која толико отупе према телесним казнама и душевно су толико флегматична, да у место да плачу — смеју се, казну не узимају ни у што, и своју неосетљивост остентативно показују пред осталима. А знамо, да је у друштву телесно изултирање највећа увреда, најтежа казна, јер с тим упоредо иде у највећем степену морално узбуђење и стид.

Телесну казну ћемо употребити дакле — ако се већ не може да избегне — поступајући врло опрезно и прамисљено; но најбоље је, да је изводимо у пратњи привидног узбуђења, које смо створили уметним начином, а која ни у ком случају не сме помутити душевни мир васпитачев.

Са телесном казном сродно кажњавање постом уопће не одобравамо. Херберт Спенсер лепо каже: „Најважнија је ствар, да човек буде добра животиња“. — С тога кажњавање постом, нарочито у дечјем добу, држимо за нецелисходно, пошто развијање организма може лако штете да претрпи.

Неда се препоручити ни затвор, лишавање слободе детиње. Ако га већ ипак употребљујемо, онда држимо дете бар под надзором и забавимо га тада послом.

Умни рад за казну дати уопће није слободно, јер дете се лако може

спријатељити с том мишљу, да је сваки рад казна.

Искључивање неваљале деце из школе такођер овамо спада. То се међутим често тешко може да спроведе, шта више у оној школи, где је настава обавезна, ту је исто скоро немогуће. — И шиљање у заводе за поправљање иде обично са великим тешкоћама. Искључење је пак много пута и с тога безуспешно, пошто се не једанпут радују и сами родитељи ако им се дете ослободи од школе!

Много успешније делује промена околине т. ј. шиљање детета у друге заводе.

Осим тога, што је до сада на овом месту о врстама и примени казне речено, проницавост васпитачева пронаћиће још и друге казне, но међутим те су већ од мање важности.

(Наставиће се.)

Школске штедионице.

У 6. бр. „Школ. Гласника“ изишла је белешка под горњим насловом, у којој се износи решење учит. удружења у Дортмунду у Немачкој, поводом покушаја да се заведе школ. штедионица и у Дортмунду. Решење је противу завођења штедионица и гласи: „Да су школске штедионице бирократска установа, која учитељу задаје глупа механична посла. Установа њихова стоји на погрешном уверењу. Ту не штете деца него родитељи. Оне не могу помоћи да се пробуде оне душевне моћи у детета које помажу васпитању. Увођење њихово штети и смета вастави, с тога их као васпитну установу треба одбацити“.

У нас ово питање није претресано; о њему ни приближно немамо рашчишћена гледишта. Ствар је међутим важна и заслужује нашу пажњу. Школ. штедионица је поникла на западу; тамо има и следбеника и противника. Врло би незгодно било да је ми усвојимо или одбацимо по једном од њихових гледишта, а да и не покушамо створити своје гледиште, пошто су наше опште, па и васпитне прилике знатно друкчије од прилика јаче културних народа.

Како пак баш у овдашњој школи постоји та установа по моме предлогу, и како са својим колегама имам и извесног искуства, мислим да сам позван да изнесем своје гледиште и заједничко искуство, те да тиме унесем више светлости у то питање.

*

Одмах морам рећи, да је моје мишљење у корист завођења школ. штедионица. То ћу своје мишљење поткрепити разлозима, којима ћу у исто време покушати да обе свајим разлоге изнете у наведеном решењу.

Ево тих разлога:

1. Три су најглавнија васпитна фактора: породица, друштво и школа. Наше породично васпитање је на врло рђавој основи, оно је и погрешно, и неразумно, и штетно више, но што је правилно, разумно и корисно. Друштво је тако исто, јер је друштво састављено из истих чланова из којих и породице. Према томе за правилно, рационално васпитање остаје једино школа. Преко школе мора да се утиче на поправку целокупног друштва, па према томе и на поправку васпитних прилика у породици и друштву. Тога ради школско васпитање мора бити што свестраније, што потпуније. Оно мора да обухвати и штедљивост у свима правцима.

2. Наша је национална црта: слаба привредна моћ и некономност. Откуда је то, нећу овом приликом да испитујем, али хоћу само да констатујем. И као год што се преко школе мора да подиже привредна моћ помоћу рада у шк. вртovima, ручним радом и т. д., исто се тако мора утицати и на економну страну, у коју долази и сваковрсна штедња, па и новчана.

Ова два специјална наша разлога, да никаквих других нема, налажу нам, да ми заводимо новчане штедионице по школама.

3. Оном тачком решења, која гласи: „Оне (штедионице) не могу помоћи да се пробуде оне душевне моћи у детета које помажу васпитању“ — пегира се васпитни утицај у опште. Јер ако се завођењем рационалне, правилне, штеље не може да утиче на дечји дух, да се у њему зачне ма и најмање уверење, или не и уверење,

него један неразговетан осећај из кога треба да поникне уверење и навика штедљивости, онда значи да ми ни другим средствима нисмо у стању васпитно да утичемо на децу. На тај начин одриче се свака васпитна моћ школе. Држим, да је тако гледиште неправилно, натегнуто, да би се одбацила једна установа, која учитељу задаје нешто посла.

Као год што се читањем у школи ствара интерес за читањем и ван школе, исто се тако и штедњом у школи пробужује и усађује уверење да је корисно штедети и навика да се штеди.

4. Само онај који има утврђено уверење о потреби штедње и који је стекао навиком за штедњом, може да послужи за пример у васпитном утицају. Међутим такви су чланови данашњег друштва врло ретки. И онда школа мора да их ствара, да их предаје друштву, те да на тај начин врши утицај на поправку друштва.

5. Уредан и разуман штедиша најбоље и најјаче осети сву пријатност и душевно задовољство чинећи какво добротворство из својих сопствених средстава. Како је јако осећање у деце, кад својом руком пруже просјаку новчић, који им је отац дао, а колико је тек то осећање онда, кад то она учине својим сопственим новцем; кад поред тога помогну којем свом сиромашном другу, или учине и моћ коме пострадао крају свога народа и т. д. Природно је да васпитач мора у оваквим случајевима правилно да утиче, те да се не ствара фарицејство. У овом правцу правилно васпитана деца могу тек да разуму, да схвате, племените побуде великих народних добротвора. У нашем су народу добротвори ретки,* јер нико, ничим није васпитавао друштво за тако велике племените подвиге. Школа и ту треба да притече, она треба што јаче и рационалније да утиче у томе правцу, јер идеално друштво има да постоји на доброј вољи и узајамној помоћи без икаквих и ичијих принуда. А ми тежимо томе идеалном друштву.

* Овдеграни Срби не могу се на то потужити. Него се онајка, да наши добротвори не погађају увек праву сврху на коју треба оставити.

6. При стварању уверења и навике за штедњом преко школе ваља пазити, да се не оде на странпутицу; да се не стварају тврдице, болесне материјалисте, него да се васпитавају уредне штедише, које ће умети и хтети паметно да троше своју уштеђевину. А деца имају вазда прилика за то. Она могу да купе коју кори ну књижицу, да учине прилог, да укажу помоћ, да купе какву ствар за успомену и т. д. На то их ваља упућивати.

7. У овд. школи заведена је, ваљда једино у Србији, школ. штедња. Почето је са почетком текуће године. Штедиша има преко половине ђака. Уштеђена је већ знатна сума, која се недељно улаже у новчани завод. Штедњу прима сваки учитељ у своје разреду, а суботом по подне сваки предаје прикупљену суму одређеном благајнику, који улаже у завод. За ово кратко време имамо већ ове непосредне користи: многи су ђаци сачували новац који иначе не би имали; отклонили смо од школе колачаре, алвације, бозације и др., који су децу намамљивали и продавали им свакојака јестива, а које никојим другим начином, па ни влашћу нисмо могли да удалимо од школе; нема неуредних ђака у донашању потреба, јер ако неко није добио од родитеља новац за писанку, цртанку, или што друго, он узме привремено из своје уштеђевине. На овај начин се помаже и настава. Новцем из штедње купило је за Врбицу више њих нов шешир, или оправило ципеле и др. Да није било штедње не би било тога новца. За поплављене крагујевчане више је њих дало сопственог новца из штедње, него ли што их је, који су донели од куће.

8. Истина је да штедња задаје учитељима посла. Али тај је посао према користима од ње по васпитање и према корисним практичним последицама тако ништаван да се он не сме ни узимати у обзир. Свако васпитно и наставно поступање задаје извештај учитељима, али су они за то ту, да те послове обављају и њима децу васпитавају. Учитељев посао није канцеларијски, тачно одређен временом, нити се он сме тако схватати, па да све оно што ремети утврђени већ ред, сматра за намет и штету.

Посао је око штедње истина механичан, али није глуп, јер у школи има још пуно послова механичних, који се врше као преко нужни, а не као глупи.

9. „Ту не штеде деца него родитељи“ — гласи једна тачка решења. Није тако. У нас је пуно прилика кад деца добијају од својих родитеља, од сродника и др. по који новчић, а који пут и знатније суме, да себи нешто купе или да чувају. Тај је новац само њихов деџи, и ничији више. Ето, тај се новац тражи за штедњу. Место што би деца за тај новац купила какву глупу играчку, или какво сумњиво јестиво, боље је да га даду на штедњу, да би га доцније могла корисније употребити.

Само у редовној и још обавезној штедњи, каква је заведена у Земљорадничким Задругама, кад би се завела и у школи, био би случај да штеди отац, а не дете. Овако како је у нашој шк. штедионици у истини штеде деца.

*

Износећи своје разлоге за установу школ. штедионица, рад бих да овим отворим исцрпнију дискусију по овоме питању, да би се упознао с њим што шири круг школ. радника и да би на тај начин створили ми наше сопствено гледиште на њега, без обзира на то како гледиште имају колеге, немачки учитељи.

Обреновац.

Дим. Ј. Стојановић.

Мишљење новосадског среског учитељског збора о новој наставној основи од 1909. год.

(Примљено у седници од 21. априла (4. маја) о. г.)

Славни зборе! Мање више нам је још у живој памети, она јавна и одлучна борба нашег учитељства против бивше „Н. О.“ за српске народне основне школе, из разлога: што је она била преоптерећена наставним градивом, а уз то и онаким стварима, од којих деца, као будући чланови народа, неће имати никакве користи у практичном животу.

Та се распра у јавности и на овим нашим зборским састанцима, видеда све до 1902. год., док није ЕШО. по претходно добивеној дозволи Вел. Шк. Савета, сазвао после 28. г.

први епархијски учитељски збор, који је те године 18. и 19. априла, одржан у Н. Саду, коме је поред многих осталих предмета, који беху на дневном реду — један од најглавнијих био тај, да сазвани епарх. учит. збор, расправи питање и донесе одлуку о томе: каква би требала да буде „Н. О.“ за српске народне школе у Угарској?

Тај епарх. учит. збор, свршио је часно свој задатак, јер су наше најбоље учитељске снаге, најпризнатији практичари, претходно проучили све оне захтеве, који би одговорили данашњим потребама, и којима би се могло доћи истакнутом циљу — основне наставе школске.

Али тај глас, остао је глас вапијућег у пустињи, јер од овога рада, нисмо видели никакве користи, што Вел. Ш. С. као обично, није те учитељске захтеве, који су били по све оправдани узео у обзир, него се натезало и протезало све дотле, док нам није министар просвете т. р. прописао „Н. О.“ за наше школе, и то ону исту, која је прописана за државне и општинске школе у Угарској, те по свима знацима изгледа нам, да се за тим и чекало, а то није смело бити, јер „Н. О.“ која одговара интенцијама зак. одредба држ. и општинских школа, не може се применити на наше школе, којих устројство стоји на са свим другој основи, а и унутарњи живот школе, битно се разликује од горенаменутих школа.

Па све да је министар просвете најодлучније то тражио, да се та „Н. О.“ пропише за наше школе, Вел. Ш. С. требао је дати обавештаја у погледу наших прилика, требао је заузети оно становиште, на које му даје права наше законодавно уређење, а то тим пре, што су наше највише автономне власти, у много ситнијим стварима, заузеле своје засебно становиште према државним органима, те одупирали се извршити оне захтеве, који се косили и долазили у противност са нашим законодавним одредбама.

Славни зборе! Пред нама је нова „Н. О.“, до о њој изречемо свој суд. . . Посматрајући ту „Н. О.“ већ са општег гледишта, морали смо доћи до тог горког искуства, да је ова много богатија у изложеном наст. градњу, па тако и претоваренија, него што је то био случај, код сторниране „Наставне Основе.“

И кад смо дошли до тог уверења, онда морамо констатовати и ту чињеницу, да твор-

ци, односно преводиоци прописане нам „Н. О.“ нису узеле у обзир наше околности, нису узели у обзир раније учит. захтеве и одлуке учит. средних зборова, него су исту од речи до речи превели онако, и са онаким наставним градивом, како су је правитворци сачинили намењеним школама, стом разликом, што нам у овој нашој „Н. О.“ нису изнели методско-дидактичке принципе, нису обележили ни истакли циљ појединог предмета, нити у практичним примерима показали како да се који предмет обрађује и како да се дође истакнутом циљу?

Кад се стварала та „Н. О.“ за државне и општинске школе, онда се у мањ. педагошким круговима, жестоко расправљало питање о томе, каква да буде та „Н. О.“, а ми смо ту, прописану нам „Н. О.“ примили онако ћутке, тек једва, ако се рекла по која реч и у јавности о њој, те је на први поглед изгледало, као да је учитељство задовољно том „Н. О.“, а то не стоји, јер смо тврдо уверени, да нема ни једног учитеља, који би о тој „Н. О.“ рекао, да је она нешто савршено, чим се може доћи истакнутом циљу, и да ће она одговорити намењеним потребама!

Које пажљивије пратио развој прилика при градњи „Н. О.“ за државне и основне школе, може се још и сад сећати, јер није тако давно било, да је државно веће одлучно се држало тога принципа, да се једна једина „Н. О.“ сачини за све школе односно за све комбинације разреда. Да је то становиште скроз погрешно и неправално, уверава нас у томе већ та околност, што се у томе добу са пуно жестине, са пуно стручњачких разлога расправљало то питање, и државно веће је имало врло мален, врло јадан штаб својих присталаца.

Учитељи на државним и општинским школама, дизали су појединце свој глас, а на својим скупштинама, у опште су устајали против становишта државног већа, али није ништа помогло, јер је државно веће остало стално и непоколебимо при своме становишту, те учитељство није могло успети у својим захтевима, да се засебна „Н. О.“ сачини за комбинације свију разреда, јер једна „Н. О.“ не може удовољити свима захтевима, јер ни месне околности, ни унутарњи живот школе, није свугде једнак, па ни друге околности не говоре у корист једне „Н. О.“ —

Кад су таке назоре имали у виду они људи, они просветни раденици, у чијим је школама наставни језик мађарски, дакле већим делом и матерњи, те који немају посла са више страних језика, као што је то случај у нашим школама, онда се заиста чудом запитати морамо, како нам је Всл. III. Савет, могао прописати оваку наставну основу, па још одлучно тражити, да се у њој обележено наставно градиво мора свршити до краја школске године, — кад се зна, у каквим је околностима, и са каквим тешкоћама, мора да се бори учитељство, да бар у неколико савлада онај огроман материјал из мађ. језика, од кога се не сме редуцирати, ама ни једна јота, онда је још више сматрати за погрешно становиште Всл. III. Савета, што није редуцирао и свео на минимум остало наставно градиво, јер се морају имати у виду наше околности, а ове се ни приближно не дају сравнити са онима, где је наставни језик матерњи — мађарски.

(Свршиће се.)

Педагошки преглед.

Просветни Савет у Србији. 19. децембра 1909. г. одржан је у Београду хиљадити свечани састанак Просветног Савета, на коме је састанку прочитан извештај о досадашњем раду Просв. Савета и изложен начин, како би требало реформирати ово важно просветно тело.

*

Још године 1845. потписао је кнез Александар Карађорђевић закон о устројству Одбора Просвештенија. Задатак тога Одбора био је, да потпомаже министарство просвете у његову старању о напретку народног изображења и да подноси министарству предлоге о свему, што би могло бити од користи за ширење наука у отаџбини. — Овај Одбор Просвештенија радио је мало више од две године. 30. октобра 1847. године би Одбор укинут.

Две године касније оснива се установа слична укинутом Одбору Просвештенија под именом Школска Комисија. Задатак ове Комисије беше: да прегледа уџбенике и о њима подноси министарству просвете своје мишљење и у опће да помаже министарству просвете у пословима јавне наставе. Ова Школска Коми-

сија била је дужег века него ли Одбор Просвештенија. Не може се установити, када је Комисија престала. Нарочитим актом није укинута. Последњи спомен о њој датира из године 1859.

*

Трећа по реду просветна установа је данашњи Главни Просветни Савет. Закон о установљењу његову потписан је 1. марта 1880. Шест година касније тај је закон измењен и допуњен новим законом о уређењу Главног Просветног Савета. Будући да тај закон вреди и данас, саопштићемо по њему, шта је задатак тога Просв. Савета и како је састављен. — У I. члану о устројству Просв. Савета одређује се као задатак Главног Просв. Савета, да подноси министарству просвете своје мишљење у свима важнијим питањима више и ниже наставе, школског унутарњег и спољног развитка и школске наставе и научне књижевности. Министар просвете саслушаће свагда мишљење Глав. Просветног Савета у овим предметима и питањима: 1. о наставном плану и ближим програмима као и о научним средствима за више и ниже школе; 2. о правилима и програмима за испите наставника средњих школа; 3. о наредбама и програмима за учитељске школе; 4. о правилима за испите зрелости за ученике гимназија и реалака; 5. о пријавама кандидата за наставничка места у средњим школама, осим кад кандидат има сведоџбу о положеном професорском испиту; 6. о школским и другим књигама и списима, који би служили као ручне и спољне књиге за предавање или као дела подесна за школске библиотеке или за поклањање ученицима средњих и основних школа или у опште као књижевни и уметнички радови, који би заслуживали државну потпору, а тицало би се школске и јавне наставе; 7. о наградама за горе означене књиге, списе и уметничке радове, као и наградама које би се имале давати за извештаје (реферате) по тим предметима; осим тога и о свима другим предметима и питањима, у којима би министар просвете желио да чује мишљење Главног Просветног Савета.

Савет је састављен из председника, по-словође и извесног броја редовних и ванредних чланова. Чланство траје код редовних чланова две године, код ванредних једну годину. Редовни се постављају краљевим ука-

зом на предлог министра просвете, и има их најмање 8 а највише 12. Они се узимају између академика и дошених чланова краљ. српске академије; између професора универзитета, богословије, београдске учитељске школе, београдских гимназија и реалке; даље између чиновника народне библиотеке и између београдских лекара; осим тога начелник просветног одељења и референт за основну наставу свагда су редовни чланови Главног Просветног Савета. — Ванредних чланова не може бити мање од 10 ни више од 20, а поставља их министар просвете на једну годину. Они имају на главним зборовима Савета права и дужности као и редовни чланови. На редовним састанцима имају право одлучног гласа само онда, када се по одлуци Савета нарочито позову; иначе имају само права саветујућег гласа. Ванредни се чланови постављају из оних истих разреда, из којих и редовни; а осим њих, од професора гимназија изван Београда, од окружних лекара и одличних учитеља основних школа, који су свршили средњу школу и који су служили у учитељству барем пет година.

На састанцима расправљају се вазда само она питања, која су наредбама министра просвете стављена на ред. Кадгод су и чланови Савета покретали поједина питања, али од тога је слабо шта било.

Нису се увек поштовале саветске одлуке, нити је Савет показивао увек довољно независности у донашању својих одлука. Оваких је случајева било већином, кад је Савет решавао лична питања, која са просветом или немају никакве или врло слабе везе.

И ако је рад Главног Просветног Савета за ово тридесет година био необично обилан у свима тачкама његова делокруга, што је било само од велике користи за школу и народну просвету у Србији, ипак су говорници на ономе хиљадитом свечаном састанку изрицали жеље, како би требало Савет реформирати, да његов рад буде живљи и корист од њега већа. Говорили су, да Гл. Пр. Савет треба да буде и од сад важна просветна установа, која ће потпомагати концентрацију просветног рада и бити неуморни помагач министарству просвете. Недостатак рада Главног Просветног Савета лежи у томе, што је скоро иницијатива од стране Савета искључена, те се његова улога своди на скучену улогу јед-

нога саветодавца, који има дужност и право да даје своје мишљење само о оној специјалној ствари, која му се упутити и да се при томе креће само у ономе ускоме оквиру, који му се при томе у напред значи. Такође би требало одредити, да се Савет бави замашнијим, важнијим и основнијим питањима, која задиру у суштину наставе и просвете, а не да решава ситна административна питања, за које није ни мало потребна компетенција оваквога једног скупа људи. Та би се питања дала лако једном за свагда регулисати законом и уредбама. — Чисто просветни рад Савета требао би да се ограничи, да би чланови могли важнијим и замашнијим питањима посветити већу пажњу. Реферисање о делима из школске књижевности задаје Савету доста посла; зато би требало сасвим искључити така дела, која не стоје ни у каквој вези са школском књижевности и школским васпитањем. — Најпосле често мењање чланова није служило успешном извођењу задатка Глав. Пр. Савета. Дешавало се, да расправљање једнога питања почну једни чланови, дебата се наставља уз помоћ других, а дефицитивну одлуку доносе трећи и четврти! Стога би морало у саставу Савета бити више сталности.

Школа и настава.

Нов начин попуњавања места на државним основним школама. Министар богочасти и јавне наставе издао је наредбу под бр. 11100. како да се попуњују учитељска места у државним основним школама. На упражњено учитељско место расписује се стечај, а има се попунити једним од оне тројице, које кандидује државни надзорник по претходном са слушању школског старатељства.

Од овог се може отступити у том случају, ако тој општини припадају и салашке школе, јер се у том случају упражњено место у тој општини има попунити једном најбољом учитељском снагом са салаша. То важи за оне општине, где нема средњих школа. Ако пак у општини има средња школа, то се мора стечај расписати; јер министар хоће, да пружи прилике, да то место може тражити сваки учитељ, који има деце за средње школе.

При попуњењу тих места у првом реду

узеће у обзир: година службовања, стечене заслуге и породичне прилике.

„Népművelés.“

О скамији. Важну улогу морамо приписати школској скамији, пише Van Evrie Kilpatrick у бостонском „Education“-у, јер дете велики део свога живота проведе у њој.

Скамија треба да је и подупирач детету при сваком раду му, а осим тога да не утиче штетно по здравље дечје.

Ваља се придржавати ова три начела, а између ових је прво: кретање. Сваком здравом је потребно да се креће, а деца је то непрекидно потребно. Јер, што се дете више покреће тим се боље развија. Скамија дакле, не сме спречавати дечје кретање. Ово ћемо постићи, ако дете седи на тако покретљивој столици — као код куће. Школски намештај не само да треба да олакшава слободно кретање при раду, него и мењање положаја који дете заузме при раду. Писац препоручује да се дневно што више пута мењају дворане и дечји положај при раду.

Друго начело, којега се ваља придржавати јесте прилагодљивање. Нпр. немогуће је причвршћену клупу примакнути сасвим близу предњем делу скамије, јер тада дете не може лако устати и сести. Затим, при разним радовима, разна су и удаљења столице од стола. Тако је код учитеља и у забавишту, па што не би било и код школске деце? При писању дете не може седети у клупи тако, да му је десна рука наслоњена а да се леђа не погрбе. Напоследку треће начело је одмор. Некад је телу потребан сасвим посебан положај и то скамија не сме спречавати.

Из свега овог види се да се школска скамија не сме много разликовати од: стола и столице.

Школска скамија треба да је проста, покретљива и пространа.

Болман.

Мара.

Учитељство.

Изасланство код министра просвете. 7. маја изасланство Земаљског Савеза угарских учитеља, учинило је подворење министру просвете. Вођа депутације молио је министра, да у школским стварима увек уважи мишљење и овог савеза, који броји 11000 чланова.

Даље молио је што скорију ревизију мировинског фонда и изједначење општинских и вероисповедних школа са државним школама.

Министар је изјавио: 1.) Да не само да је готов уважити молбу, него и сам осећа потребу, да се у школским питањима заједнички споразумевају. 2.) Ревизију мировинског фонда потпуно одобрава и гледаће, да је што пре спроведе. Чека само згодније политичке прилике, па да ово витално питање реално, брзо, темељно и спасоносно реши. 3.) У ствари изједначења плате општинских и вероисповедних учитеља са државним учитељима обећао би кад би имао у рукама *per-vus rerum gerendarum* (т. ј. новаца.)

„Az Ujság.“

Састанак српских вероисп. забавиља одржан је трећи дан Ускрса пре подне у ново-садекој средишњој школи. Састанак је сазвала Даринка Сремчевић забавиља у Сентомашу. Позиву се одазвале: Јулка Велићева из Вршца, Катица Максимовић, из Н. Сада, Даница Марковић из Ст. Футога, Љ. Петковић из Панчева, Милана Милованова из Ст. Бечеја, Катица Нинковић, из Панчева, Софија Радојчићева из Панчева и Вида Јојкићка из Турије. Даринка Сремчевићева изнела је присутнима потребу овог састанка због многих несрећности што постоје у питању забавишта и забавиља. Предлаже да се конституише састанак пре но што би се почеле саветовати о истакнутим потребама. Од присутних је умољена Вида Јојкићка да председава, а Љ. Петковићева да буде перовођа. Затим се саветовало о данашњем положају забавишта и забавиља. Прихваћене су резолуције које су донете о забавишту на новосад. среском учит. збору 1906. и ст. бечејском 1908. Једнодушан резултат саветовања био је овај: Умолиће се народни сабор да изда уредбу за забавишта, која треба да забавиште стави на његову праву задаћу, т. ј. да не буде школа, него завод за занимање и забаву деце; да се уз учитељску школу оснује завод за српске забавиље. Да се у свакој општини где има 2000 Срба оснује забавиште. Да се као помоћнице забавиљама могу примати у забавиште да хоспитирају девојчице, које су свршиле основну или вишу народну школу, како би се училе неговању и васпитању мале деце. Да се Уредбом изједначе плате и доплатци срп. забавиљама

као и државним. Да Шк. Савет изашље једну забавиљу на течај у Левочу који ће се одржати овог лета, а та забавиља да поднесе извештај о том течају на састанку забавиља. Да се умоле забавиље К. Максимовић и Д. Марковић да изнесу као предлог ове закључке новосадском среском учитељском збору, да прихвати ове закључке као своје и да их у једној представи поднесе Сабору односно Шк. Савету.

Босанско-херцеговачки сабор и учитељство.

У Босни и Херцеговини су на прагу избори за земљски сабор. Ту треба да се чује и учитељска реч, али изгледа да ће од тога слабо што бити. Као обично и овде се рачуна на помоћ учитеља при гласању и кортешовању, јер је учитељство најближе народу, али се не мисли о томе да се и учитељству да који мандат. Но учитељство није ни навикло на други предусретај него на такав, не само у Босни и Херцеговини, него и у ови наши културнији крајеви. Али је карактеристично да се и само учитељство тамошње разлази у мишљењу. Једни су сасвим оправдано тога мишљења, да треба учитељству извојевати место у сабору, но има осим ових и сентименталне браће, који проповедају преживели идеализам, да се чека што се добије, јер, за бога, пребациће се учитељству: сепаратизам, отпадништво, сталешка борба, непатриотизам, па можда и издајство народа! Тако, тако браћо наша! Док други гледе како ће освојити мандате у сабору, дотле се ви заносите празним обећањима и зазирите како ће крстити ваш свестан рад, ти исти који од вас траже идеалисање, а сами за се узимају благују част. Баш као и код нас што је било и што је сад.

Кад би то било тако стидно радити у корист унапређења самосталности и положаја сталешког, онда то треба да је стидно и за друге сталеже. А ми видимо да други сталежи прво раде на том, да прво осигурају своја права и добробити, па онда идеалишу са општег гледишта. А ако је стидно по нас учитеље да у том правцу развијамо своју делатност, како није стидно по оне наше другове у културним западним државама. Та они тамо баш с тога и импонују, што су сталешки организовани и гледе да уз исправан свој рад у школи и у народу, нико ни близу не дође да крњи и сузбија њихова ста-

лешка учитељска права. И једино с таким начелима продиру напред.

Сентименталност, дакле, у страну па ковати гвожђе док је вруће, то треба да је нашој тамошњој браћи излазна тачка. Да су наши стари некадашњи другови у автономним питањима овде у митрополији, мање се одавали сентименталности и мање веровали празним обећањима, данас би друкчије стојала овде не само учитељска ствар, него и општа народна просветна ствар.

Народно одликовање учитеља у Србији.

Пишу нам из Србије: „Својом одличном спремом, примерним карактером, великим одушевљењем за добро свог народа и државни напредак и похвалном вредноћом у свима јавним пословима, а нарочито у политичком препорођају Србије од 1873. до 1903. године, учитељи у Србији стекли су и велико одликовање како од стране државника, тако и од стране народа.

Данас има у Србији из учитељског реда неколико добрих начелника министарства, среских начелника, повише управника пореских одељења, повише чланова окружних скупштина и окр. благајника, има неколико добрих посланика и у народној скупштини а приликом последњих општинских избора (28. марта ове године), изабрати су за председнике општина у градовима два учитеља у пензији, и то у Крагујевцу Јова П. Јовановић и у Неготину Арса Пантић. Г. Арса је, пре 20 година, био председник окружне скупштине, а данас је и управник „Крајинске Банке“. А г. Јован је уређивао педагошки часопис „Просвету.“

Износећи ово млађим друговима за углед и радујући се што у учитељским редовима има оваких одличних радника, изабраницима срдечно честитамо нови положај, желећи им и у овом новом раду истрајности и успеха, те да достојно одговоре овом народном одликовању.“

Срески учитељски зборови.

Седница новосадског среског учитељског збора одржана је у среду после Ускреса 21. апр. (4. маја) у Новом Саду у средишњој школи.

Пошто је председник Мл. Ђурошевић поздравио присутне, учињен је спомен К. Ми-

ловановићу бившем епарх. шк. референту, као пекадашњем члану овога збора.

По прочитаном извештају о раду одбора предложено је Ђ. Петровић, да се спремљени радови за седницу само прочитају, а затим отштампају и у идућој седници расправе, како би се могли чланови боље спремити, јер су позиви за ову седницу касније послати.

Ђ. Милић држи да је сваки члан могао већ из наставне основе и спроведбене наредбе имати подлогу за проучавање градива и приступа мишљење да се радови расправљају.

Ж. Алексић је за то, да се радови расправљају и коначне одлуке саопште и осталим зборовима и тада све примедбе на наставну основу да се пошљу Шк. С.

Мл. Ђурошевић изјављује да је одбор имао намеру да пре зборске седнице штампара радове, али није било средстава за то, а одбор није био опуномоћен од збора на те издатке. Уз то су неки радови и касније приспели.

Решено је да се приступи расправљању.

Благајник Л. Вукотић извештава да многи чланови дугују чланарину, те да се у будуће плаћање чланарине не би сметнуло с ума, то да сваки члан при прозивању уплати своју чланарину.

Мл. Борђошки изјављује да је дужан, али се нашао увређен што је прошле седнице прочитан као дужник, те неће ни сад, ни у будуће плаћати чланарине. Збор, разуме се, није ово позивање прихватио, него се са неколико шаљивих примедба прешло на даљи рад.

Пре него што се прешло на расправљање о наст. основи, приказао је Ђ. Гајин практично једну лекцију из мађарског језика помоћу разних предмета којима се служи у тој настави.

Збор је пажљиво пратио његово предавање.

После овога прешло се на расправу о Наст. Основи.

Сви расправљачи исприну су приказали недостатке и сувишности у градиву нове наставне основе као и о захтеву начела концептрације у недовољно заокруженом градиву нове наставне основе. Због опширности тих приказа није нам могуће у овај мах све то донети, али ћемо важније одељке из тих приказа донети касније у „Шк. Гл.“

За сада доносимо мишљење управног одбора новосадског школског среза како га је усвојио збор (стр. 131.).

Подела радова прихваћена је по дневном реду (в. 7. бр. „Шк. Гл.“ међу белешкама) и по саслушаним расправама са оцењивачким мишљењем и неким допунама и изменама појединих чланова збора, прочитано је мишљење управног одбора у којем је у главним потезима обухваћено оно, чиме се поједини расправљачи у појединостима бавили.

После прочитаних расправа, оцењивачког мишљења и примедба појединих чланова збора, усвојен је предлог Ђ. Милића да се умоли Шк. С. да према овде изнетим примедбама и примедбама осталих зборових прошире градиво и сачини уџбенике.

Пошто је остало мало времена на расположењу, остављена је расправа Ж. Алексића: О пофторним школама за јесењу седницу.

Усвојен је предлог управног одбора у погледу заштите против смањивања учитељских плата и постављања школске послуге.

Узето је на знање да је управни одбор поднео молбу министарству у ствари повластице у по цене при путовању железницом.

Код евентуалних предлога изнео је Ђ. Михајловић решења српских вероисповедних забавиља на састанку од 20. априла т. г. и предложио да их збор усвоји и позове остале зборове на сличну акцију. Збор је усвојио та решења и поднеће их представком народном сабору.

Усвојен је предлог председника М. Ђурошевића, да се јесења зборска седница одржи у октобру на дан освећења нове зграде Српског Учит. Конвикта. Ђ. Гајин примио се да спреми учитељски певачки збор за ту прославу, те да се приреди забава у корист конвикта и да се позову и остали српски учитељски зборови да у томе суделују.

По предлогу Н. Шустрана решено је умолити Шк. С. да повуче своје решење у погледу прегледа школа, на основу пријаве професор. збора новосадске гимназије.

По предлогу Ж. Алексића решено је, позвати и остале зборове да се заједнички поднесе представка народном сабору у погледу учитељског заступства у сабору.

На предлог М. Ђирића решено је, да се

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

због многих заморних црквених дужности о ускршњим празницима, зборска седница о Ускресу не сазива светле седнице, него касније.

Према образложеној оставци Ст. Бошњака и Л. Вукотића због њиховог спора са општином у ствари дневница и путна трошка кад одлазе у седнице управног одбора, усвојене су им оставке на пероводству, односно чланству у одбору и на њихово место изабрани су Милан Ћирић из Ст. Паланке и Жарко Стефановић из Товаришева.

Седница је трајала до 1 сах. по подне и од 3 сах. до 6 по подне. Рад је текао споразумно и братски, јер није било оних што изазивају сударе и свађу.

Преглед књига

Педагогика професора **Oskar Messmer-a**. Приказује Dr. Paul Barth, проф. на универзи у Лајпцигу.

Први део расправља о физичком васпитању, које се дели на гимнастичко и техничко. Томе следује душевно васпитање, које се опет дели у три дела: 1. у научно, 2. морално, 3. естетичко и религијозно. Научно васпитање се дели на пет делова: У „чулно образовање“ (васпитање за спољашње посматрање); „репродуктивно образовање (васпитање за унутарње посматрање); образовање памћења, асоцијативно образовање и образовање разума“. Ова подела не поставља се догматички, већ се она психолошки извађа. Заједничка главна црта, која се кроз одељак „о научном васпитању“ провлачи, јесте „да је код свију интелектуалних процеса воља ту“. „Васколики интелектуални васпитни рад, јесте, дакле, образовање воље“. Пошто су „пажња и воља“ две разнолике ствари, следује, „да је и поље образовање разума уједно образовање воље“. „Необично јасни карактер престава о сну објашњава се тиме, што се функција пажљивости у сну деломнице одржава, док воља спава“. Док читави извор атенционалне енергије (пажње) у чулним преставама лежи, докле су осећаји производници вољне енергије.

Други део душевног васпитања, морално, има права да се оснива на вољи. Има 3 сте-

пена воље: првом је циљ промена на сопственом телу (н. пр. телесна вежба), другом је такођер циљ телесно кретање, али са даљом сврхом (н. пр. писање), трећем степену је циљ привађање унутарње душевне промене. Ова је увек „побеђивање“. Тек оно има непосредно моралну вредност. „У побеђивању (савлађивању) тек се образује карактер“.

Естетичко и религијозно васпитање може се само индиректно догађати. Јер, осећај, на ком почива естетичко и религијозно посматрање, јесте, пасиван доживљај. „Естетички и религијозни доживљаји јесу нехотичне (Willenslose) појаве“. Контемплација (посматрање) је за разум и вољу забава. Она се не сме руинирати анализом теоретизирања. Одељак „комплексно (укупно) образовање и цензуре способности“ јесте, примена претходних извађања о питању начина цензовања (вођења цензуре). Питању „формалног образовања“ такођер је посвећен један одељак. Свако образовање почива на „памћењу у најширем смислу“. „Памћење за духовну силу трајније је него памћење за психичку материју“. Сходно томе се разликују: „једно потенциционално, једно формално-механично и једно чисто формално образовање“. Потенционално формално образовање значи сваким учењем произведени прираштај на духовној или „атенционалној“ енергији, која је уједно физичка. Формално-механички васпитни добитак ограничен је степеном сличности нових надражаја са вежбовним материјалом, то ће рећи, материјал, којим се васпитање добија. „Чисто формално“ васпитна добит јесте материјално неограничена. Што смо до сада разумевали под формалним образовањем, образовање разума, овде се не узима у обзир.

Од осталих одељака пека је наглашено преставање и критика школске организације од John Dewey-a. Противно технолошком васпитном плану истога наглашава М., да школа „није у првом реду припремни завод за живот са садашњим, непостојаним уређењем“, већ више „расадник идеализма“. Овај треба да се састоји у томе, „да ми нашу целокупну васпитну задаћу у смислу усавршавања унутарњих сила схватимо и, према томе, ју означимо“. Dewey омаловажава и важност духовног рада. Циљ васпитања се расправља на завршетку „Основа“. Он се састоји у: Самосталности, независности, господарењу, сло-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

боди и самоопредељењу. Завршетак првога дела чини „психолошки додатак“, у коме се много употребљавани психолошки појмови одређују, н. пр. разговетност, јасноћа, асоцијација, репродукција итд.

Други је део опширнији и говори о моралном васпитању, уколико је оно образовањем „етичко-практичног мишљења“ (моралне свести) могуће. Као конкретан пример индуктивног расправљања једног етичког питања навађа се опширна психологија лагања тачном дисјункцијом мотива откривених познавањем деце. Онда долази преглед о „областима вољних мотива“, у коме се разликују примарни мотиви, држећи се сопственог искуства, од секундарних који спречавају или подупиру примарне.

Трећи одељак, „методи и чињенице“ показује на појединим специјалним питањима, како да извађају рад васпитач и васпитаник. Познавања о деци и овде се узимају за основу. У „Сексуалном питању“ препоручује се умерено, поступно објашњавање у интервалима. „Наглашујемо зато у првој линији, да се ни пошто не може предузети на једанпут потпуно и исцрпно сексуално објашњавање. Завршетак је овде „преглед“, у коме се налази и критика школских читанака. У целини Messmer-ова педагогика није научна система, већ више популарна расправа. Свако оглавање Messmer-овог дела одаје дубок психолошки поглед, који је поникао не само темељним студирањем психолошких дела, већ исто тако и сопственим самосталним посматрањем и сопственим темељним размишљањем. Ни једно оглавање неће наћи читалац, из којег не би добио подстрек на даље психолошко и педагошко размишљање. За почетнике скоро се не може препоручити дело ово. Али ко је једном систематски промислио већ педагошке проблеме, овде ће наћи много корисног.

Што је М. остало у „психолошком додатку“ првога дела извео, тачније и потпуније је поновио у његовом „Уџбенику за психологију за будуће и готове учитеље“, што је изашло 1903. код Juliusa Klinkhardta. У 331 страни расправља ту целокупне душевне појаве, подељене на осет, вољу и осећање. Излагање позива на дубокој студији и има ту добру црту, да иде од простог сложеном и

даје подстрек за сопствено психолошко посматрање.

Извод из „Deutsche Schule“.
Потпорње 28./IV. 1910.

Живојин Раковић,
учитељ.

Das internationale Unterrichtswesen. (Festschrift zum 500-jährigen Jubileum der Universität Leipzig, von Max Ueberschaer, Bruno Volger, Leipzig-Gohlis 1909.)

Ово је наслов једне мале интересантне свеске, која је изашла приликом 500 годишњег јубилеума лајпцишког универзитета. Аутор у вези са јубилеумом покреће једну веома интересантну идеју на име, да се оснује интернационалан педагошки парламенат. Овај би имао двојаки задатак. 1.) да служи културним циљевима разних народа и тражи додирне тачке у овом погледу, 2.) приправљао би земљиште светском миру.

Научењаци и школски људи састаја ли би се сваке друге године у светској вароши којој. На ове састанке изашиљале би и поједине државе своје изасланике. А остали чланови би били изасланици универзитета, професорских и учитељских друштава.

Нов интернационални педагошки часопис. У Белгији је почео ове године излазити нов интернационални месечни педагошки часопис „Zuid in Noord“, који ће доносити расправе: из опште педагогике, из рационалне методике, о проучавању развитка нормалне и абнормалне деце и школско устројство у разним државама. Даље доноси извештаје о педагошким конгресима, преглед светске педагошке књижевности и практично обрађене лекције.

У опште водиће рачуна о сваком политичком и верском покрету у колико се овај буде односио на педагогију.

Председник редакционог поверенства је R. Ricavel (Hamme), чланови: Госпођа Coorman (Gent), H. Douma (Amsterdms), Schreuder J. (Arnhem), Dr. M. C. Schnyten (Brüssel), C. F. A. Zernike (Amsterdam).

Претплата на целу годину 8-75 франака. Издавач: J. Vanderpoorten Gent у Белгији.

Садржина свеске за март. 1.) Cochoorn-Stont: Дечија башта (холанд). 2., Cooreman: Настава у писању (француски). 3., Karoliny: Стране струје у мађарском васпитању (немачки). 4. Рад педагошког одсека белгијског

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

педотехничког друштва: О читалачким шти-
вима осн. школе (француски). 5. Voos: Да ли
да употребљујемо поједине реченице или одре-
ђено градиво које је у научној вези при учењу
страних језика? (немачки). 6. Sykes: Развијање
музичког слуха (енглески). 7. Picavet: Упро-
штовање француског правописа (француски).
8. Опште пандолошко друштво (хол.). Факта и
исправе (хол.).

Б Е Л Е Ш К Е.

**Молимо дужнике да пошљу претплату
на „Школ. Гласник“.**

Стогодишњица срп. вел. гимназије у Новом Саду. Срп. прав. вел. гимназија у Новом Саду из пијетета према својим старима и из захвалности према својим оснивачима, приложницима и добротворима слави 19. маја (1. јунија) 1910. стогодишњу светковину од свога по-
станка. Распоред за прославу: 18. (31.) маја. Састанак и упознавање гостију у просторијама „Хотела Јелисавете“ између 8 и 10 сати у вече. 19. маја (1. јунија). У 1/2 10 сати свечано благодарање у овдашњој саборној цркви. 2. Светковина у гимназијској свечаној дворани по засебном програму, који ће се доцније издати. 3. У 1 сат после подне свечан банкет у дворани „Хотела Јелисавете“ по цену од 10 круна од особе. Господа, која желе на банкету учествовати, умољавају се, да то пријаве управи гимназијској најдаље до 11. (24.) маја о. г. 4. Исти дан после банкета у 5 сати после подне летња забава у овдашњем стрелишту са концертом, гимнастичким вежбама и играчком, о чему ће се подробни распоред издати доцније. 20. маја (2. јунија). У 11 сати пре подне свечан парастос умрлим оснивачима, приложницима, добротворима, патронима, старатељима, професорима и ученицима у овдашњој саборној цркви.

Српски учитељски конвикт у Новом Саду примио је у априлу т. г. од Марије Влашкалићке учитељице у Стапару 40 К чланарине. Од Светозара Савковића умир. професора 20 К чланарине. Од Душана Катића учитеља у Нештину 2 К уписнине у чланство. Од Миле Стојшића ратара у Иланци 3 К 28 пот. прилога за спомен своје пок. сину Драгомиру, ученику III. разреда.

Свечана седница „Преходнице“ друштине ученица Српске учитељичке школе у Сомбору, одржана је у петак 23. априла (6. маја) 1910. на дан крсне славе на Ђурђев-дан у вел. дворани срп. учитељске школе а уз пријатељско суделовање „Натошевића“ друштине ученика српске учитељске школе. Распоред је био: I. део. Пре подне у 8 часова: Освећење свечарске водице и резање свечарског колача. II. део. После подне у 5 часова: 1. Председница отвара седницу. 2. „Легенда о Христу“ од Чајковског, пева мешовити припр. лик. 3. Говори Марија Девечерска, ученица IV. разреда. 4. „Молитва“ од Вагнера, пева женски припр. лик. 5. „Сниј душо“ двојев од Зајца, певају Зорка Цвејићева, учен. IV. разр. и Јелка Легетићева, учен. III. разреда, а прати их на гласовиру Драгојла Џимићева, учен. III. разр. 6. „Galop militaere“ од К. Мајера, свирају на 6 руку Гордана Пандуровићева. Добрила Гргурова и Милена Ђурићева, учен. I. разреда. 7. „Искушеник“ од Ђуре Јакшића, декламује Бранка Милосав, ученица IV. разреда. 8. „Старинска песма“ од Бrame, прерадили Мокрањац и Брзак, пева мешовити припр. лик. На овој свечаној седници био је и Високопреосвећени г. епископ М и т р о ф а н Ш е в и ћ, њега је том приликом топло поздравио г. Др. Е. Маргалић проф. свеучилишта у Будимпешти.

Учитељска конференција у Загребу. 6. (19.) маја 1910. у 9 сати пре подне одржаће се конференција српског учитељства из Хрватске и Славоније у новој дворани српске аутономне школе у Загребу, на којој ће се решити, како би се спровела сталска организација.

Позивају се сви Срби учитељи, да се у што већем броју одазову.

Положио проф. испит. Милан Мандровић, управитељ српске више девојачке школе у Панчеву, положио је ових дана у Будимпешти проф. испит са врло добрим успехом.

Подвозна карта у по цене. Слога пише: „Решењем уг. министра трговине добивају вероисповедни учитељи повластицу, по којој на држав. железницама могу путовати у пола цене. Та повластица ступа у живот 1. маја т. г.“

Учитељи и парламент. Земаљски савез држ. учитеља у Угарској решио је замолити све политичке странке, да потпомогну избор првака учитељских у парламент.

Неће бити течајева о идућем школском од-

мору. Из поузданог извора, дознали смо, да овог школског одмора неће државна школска власт приређивати течајеве за даље образовање учитеља.

Учитељ појања у сарајевској препарандији. Земаљска влада расписала је стечај на једно учитељско место црквеног појања у сарајевској препарандији. Такав учитељ имао би: темељне плате 2000 К, станарине 600 К, функционални доплатак за време додељеног службовања у учитељској школи 800 К, свега 3.400 К. Уједно ће бити уврштен у X. чиновнички разред. Осим тога имаће право на пет пето-годишњих доплатака, од којих прва три износе по 300 К, а последња два по 400 К. годишње. Са признањем другог пето-годишњег доплатака увршћује се у IX. чиновнички разред. Намештање је испрва провизорно, које се касније претвара у дефинитивно. Молитељи имаду између осталог поднети и сведоштво о оспособљењу за поучавање певања и музике и веродостојан доказ, да су оспособљени за поучавање срп. прав. црквеног појања.

Рок стечаја до 15. јула о. г. по новом кал.

За Српску Књижевну Задругу: Молимо поштоване читаоце, који би имали на продају „Српску Зору“ од 1878. год., да се јаве потписаном и назначе цену, пошто би ју продала Српској Књижевној Задрузи.

Уједно јављам поштованим претплатницима на књиге Српске Књижевне Задруге, да од Ускреса почињем купити претплату на XIX. кола књига и IX. књигу Забавника: Сјенкјевич: Огњем и мачем — 5 К.

Овогодишњи претплатници добијају за 6 круна поред XIX. кола књига још и издања задужбине Димитрија Стаменковића: 1. П. Бурд: Родољуб, 2. П. Аршинов: Шта ћемо и како ћемо и 3. Ж. О. Дачић: Зло и добро у нашем народу.

Претплатници XVIII. кола већ су добили ову последњу (3.) и, ако остану и даље претплатници и XIX. кола, добиће и оне две (1. и 2.).

Њима ће, као и досад, послужитељ донети у кућу признаницу и горње књиге одмах.

Претплатнике са стране и нове молим, да пошаљу претплату што пре, јер од горњих књига има само још по 15 комада прекобројних, те ће их добити по реду они, који се пре јаве.

Пријавити се може гимназијском послужитељу Ђоки Петровићу у српској гимназији или проф. Јовану Живојновићу у Лазаревој ул. бр. 21. а. у Новом Саду.

Премене у учитељству. У недељу 2. (15.) маја т. г. обављен је у Ади избор учитеља на салашко упражњено учитељско место. Једногласно је изабрана досадања привремена учитељица гђица Милева Кошићева, јер у смислу стечаја и женске су могле компетовати.

— Ађанска општина добија у гђици Кошићевој једну озбиљну и интелигенту женскињу и добру Српкињу, те се надамо, да ће и као изабрана учитељица за тим настојати, да се покаже достојном овог поверења.

Конференција за учитељске плаће у Хрватској и Славонији. У среду 28. апр. (11. V.), под председништвом од. предстојника др. Амруша била је у Загребу конференција за уређење учитељских плаћа. После подуже дебате, у којој су учествовали сви чланови конференције, створен је принцип по којем се имаду намакнути потребита средства за повишење плаћа. Доходи учитеља повисиће се према данашњим беривима најмање за 40%. Потребно тога покрића износи око К 1.200.000.—. У будућој конференцији, која ће бити по свој прилици у суботу или у понедељак, повешће се расправа о начину повишице т. ј. у којем ће облику она бити уређена. Надати се, да ће коначно за кратко време бити резултати већања такови, да ће се приступити моћи уређењу зак. основе.

Како раде Немци. Немачко удружење „Südmarke“ одржало је 7 и 8. маја по р. к. своју скупштину у Линцу. Оно постоји већ 21 годину и има данас 70.646 чланова, са 850 подружнина. За ову годину је Südmarka издала гесло: Мора нас бити 100.000! Подружнице ће удвојити снагу, да добију 100.000 чланова. У 1909. год. имало је друштво 550.000 К прихода, то је за 100.000 К више него у прошлој години. Новено се основало 115 подружнина, За насељавање издало је друштво 1908. г. 190.529 К; 1909. г. 159.431 К. За Росегеров фонд прикупљено је 2.000.000 К., а скупља се и даље те је поново уписано 100 пријава по 2000 К. Таких уписа дошло је од 71 општине, 41 штеднишнице, 16 других новчаних завода, 25 индустријских подuzeћа, 3 економске задруге, 34 од великошколаца, 23 од гимнастичких и певачких дружина. Највише је дошло из Чешке (316), из Беча (238) и из Штајерске (126). Из Крањске је добијено 11, а са приморја 1. Немачка је дала 102 така прилога у своти од 204.000 К.

Необична утакмица. Фирма F. Günther & Wagner, у Бечу и ХанOVERу, једна од првих творница разних сликарских боја и тушева, расписала је уметничку утакмицу за сликарске радове, који ће бити израђени пекључиво њеним пеликан, уљаним и темпера бојама. На ту утакмицу жртвује 30.000 К.: најбоља слика добиће награде 6000 К. Као оцењивачи уметнички израђених слика, умољени

су и примили се најзнатнији представници сликарске уметности и професори сликарских академија из Минхена, Берлина, Хановера, Хамбурга, Штутгарта и других места где постоје академије и галерије уметничких сликарских дела. Наша учитељска књижара „Натошевић“ набавља боје и тушеве из ове светске творнице.

СПЕЦИЈАЛНА КУЋА Артиклова за негу болесника

Основана 1864. год

Бандаже, вештачке руке и ноге, ортопедске апарате, хируршке инструменте, електромедицинске апарате, завоје у најбољем квалитету држи

Лиферант многих болница и болничких каса
АУГУСТ ЦИГЛЕР, НОВИ САД, (Ujvidek) Ugarska,
преко од Централног кредитног завода бр. 7.
Ценовници се шаљу на захтев бесплатно.

ОБЈАВА.

Час ми је објавити врло поштованој публици, да сам

У НОВОМ САДУ
(улица Лауша Кошута бр. 29.)

отворио

ПИСАРНИЦУ АГЕНЦИЈЕ ЗА КЕЛНЕРЕ

и завод, који служи

СМЕШТАЊУ НАМЕШТЕРИКА.

Ја посредујем смештање главних келнера, келнера, собарица, слуге, чељади и осталог каванског особља.

Обричући, да ћу како усмене тако и писане налоге извршивати тачно и брзо, молим врло поштовану публику, да ми повери што многобројнијих налога.

С одличним поштовањем

Светозар М. Косовац
агент за келнере

6—20

Помодно-Мануфактурна трговина

ДУШАНА С. ЦАРКОВИЋА,

код „Сремца.“ — У Новом Саду.

Кошут Лајошева ул. 37. — Винклерова палата.

препоручује се пажњи п. н. грађанства Новог Сада и околине својим богато снабденим стовариштем са најновијом робом, за пролетњу и летњу сезону.

ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

најновији велики

ИЛУСТРОВАНИ ЦЕНОВНИК.

Ко жели велики илустровани ценовник нека изволи искати па ће му послати у крстоплету бесплатно

ЛУКЕ К. АЛЕКСИЈЕВИЋА

— У НОВОМ САДУ —

прва творница, искључиво српских православних црквених утвари, школских, певачких и других друштвених застава, барјака, и летија, одежа, небла, полијелеја, канџа чирака, светих икона, иконостаса. Христових гробова и свију других овде ненаведених и потребних црквених утвара.